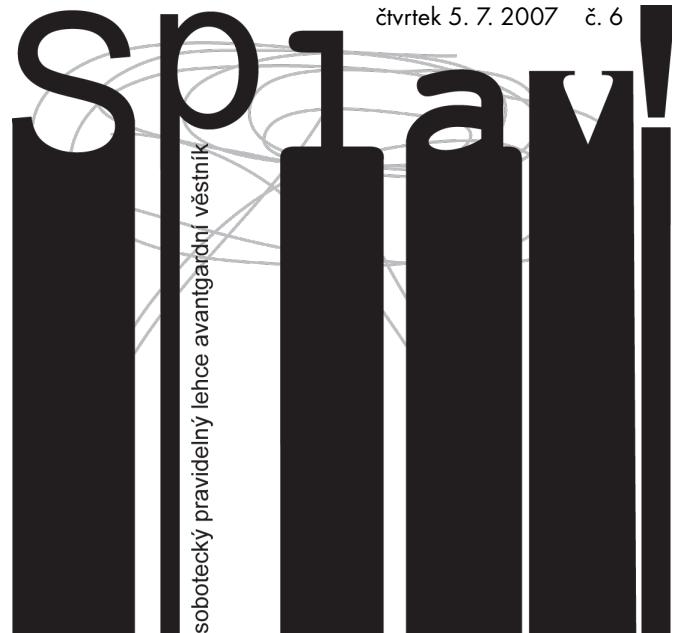

Smějeme se s dívkou Splav!u

Dialogy pohlaví

Přijela jsem na Sobotku čistá a natěšená, připravená na setkání se všemi těmi ušlechtilými, více či méně zachovalými těly. O hygienu se snažím nadále a setkávání jsem také zůstala otevřená – a vyuplatilo se to. Výsledky mého pětidenního utajeného průzkumu ukazují, že i konzervativnější účastníci Šrámkovy Sobotky už se smířili s letošním tématem a že si některé provokativní akce docela užívají. Ostatně – všichni přece máme tělo!

ÚModník

Tento týden můžete v uličkách Sobotky potkávat například těla, která hledají své hlavy, nebo těla skrz masku prokouřená, která jejich majitelé systematicky prolévají svijanským pivem, sytí téměř čimkoliv nebo naopak nechávají hladovět s lakonickým odkazem na povolené hřichy mládí. Narazíte ale i na těla, u nichž je evidentní, že mozky k nim patřící už vědí své. Těla s přibývajícím věkem čím dál pečlivěji sledovaná, jejichž vaginy mají za sebou několik porodů, těla se stopami po nejrůznějších operacích. Těla, která patří i Vám, naši mili čtenáři!

Dochází zde k dialogům pohlaví i generací. A od toho tu přece jsme! Abychom do svých celoročně zbědovaných těl načerpali energii a kulturní i jiné zážitky. Abychom glosovali, dokud nám mozky nezměknou. Abychom s kocovinou i bez ní vylezli na Humprecht. Abychom se ládovali zmrzlinou v nebezpečném množství a pak se fotili nazí. Abychom se otužovali putováním za kamennými těly v lůjku a posílili si tak imunitu. Abychom recitovali, jako by to mělo být naposled. Abychom se seznamovali. Abychom se spolu po seznámení povyrazili. Zkrátka – abychom „z toho žili celý další rok“, jak tvrdí někteří respondenti našich anket. Už proto, že tu po nás zůstane – řečeno se Šrámek – hovno.

Tak takhle by asi napsala úvodník moje vagina. Měla by na sobě pláštěnku.

Kateřina Veselovská

Ptáme se účastníků dětské dílny

Co se vám na Sobotce nejvíce líbí?

Petra Kašparová:

Nejvíce? Dětská dílna. Teď děláme divadelní představení, něco s pirátama. Hry jsou taky docela dobrý.

Denisa Toboříková:

Mně se taky nejvíce líbí dílna, samozřejmě, a taky divadelní představení – některý jsou fakt pěkný – a taky asi ty hry tady v dílně, proto sem chodíme. Je tady takový kamarádský kolektiv. Zatím jsem na žádném představení nebyla, ale chystám se dneska odpoledne. Minulý rok jsem jich viděla hodně.

Tereza Nechanická:

Nejvíce se mi líbí kolektiv na dílně, kamarádi – jsme docela sehraný. A taky hry a divadlo.

Adam Hošek:

Že hrájeme představení, hry a vůbec všechno možné. Loni jsem hrál hlavní roli, ale letos už ji nemám.

Marina Bašová:

Baví mě nejvíce, že jsme hodně v kolektivu. Taky se chystám na představení.

Ptala se Kateřina Veselovská

Jak jste si, vážení čtenáři, nejspíš povšimli, byl ve včerejším Splav!u uveřejněn rozhovor se slečnou Zušou Štefkovou, aniž by její jméno bylo kdekoliv zmíněno. Tímto se omlouváme jak Vám, tak i jí.

Chceš-li vyhrát cenu...

Chceš-li vyhrát cenu,
přemýšlej o jménu
 básníka velkého
našeho českého.

Uhodneš-li sbírky titul,
k propisce své papír přitul,
své tipy nám napiš!
Kapiš? Kapiš? Kapiš!

Bojíš-li se redaktora,
neházej tip do záchoda,
dej ho radší Aleně N.,
ta ho ráda doručí sem.

Náměsíčník

Když měsíc v úplňku se vznáší z komína
jde náměsíčník po hřebeni střechy
a z okna v podkově kde bydlí Albína
je slyšet úpění a slabé dívčí vzdechy

Jak poděší ji bekot z kravína
kde telátko si olizuje blechy!
Se zatajeným dechem rozpíná
si živůtek v němž třptytí se dva vzdechy

Zpit tutto bledostí jež předčí měsíc k ránu
jde k ní a provází ji z okna k otomanu
kde se jak bílá růže rozvijí

Ó nech mne jít jak nevěrníka luny
za leskem krás jež předčí krb a trůny
a nekřič za mnou sic se zabiji!

Děkujeme paní Olze Bičišťové za kouzelnou igelitku, kterou nám doručila do redakce!

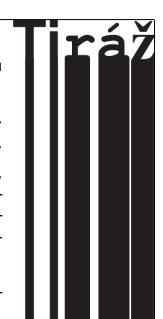

SPLAV! - Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník
Vychází v Sobotce během konání 51. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 30. 6. do 7. 7. 2007. Cena 10 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAV!, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČ 26674122. Evidenční číslo MK ČR E 15812.

Redakce: Hanuš AXMANN, Tereza BOTLÍKOVÁ, Jan CHROMÝ, Lucie KORYNTOVÁ, František MARTÍNEK, Jana MELKOVÁ, Jakub NOVOSAD, Lukáš NOVOSAD, Kateřina PÍNOVÁ, Vít PROKOPIUS, Michal PUHAC, Ondřej ŠMEJKAL, Kateřina VESELOVSKÁ, Nelly VOSTRÁ

Vychází za příspění Studentského fondu FF UK a Královéhradeckého kraje.

Kerženceva, je onen brněnský herec Viktor Skála, zapletený do případu Aničky. Schválně, jestli se teď s dívkou Splav! u smějete. Trošku bulvární informace, pravda, ale možná je to pro některé z vás také to nejzajímavější, co vám *Třetí trest* mohl nabídnout.

Středověk, jak ho Ordo Kromen nezná

Na skok do středověku nás včera ve své hře zavedlo Studio Šrámkova domu. Večerní hodina, čtyřice-minutový rozsah a věk hereček slibovaly lehký, možná i trochu rozverný kus.

Omyl. Soboteké mládí umí být smrtelně vážné a velkých témat se nebojí. Hrdinkami přiběhujou dvě kejklířky, Pěnkava a Loutna. Jsou mladé, ale už ne bezstarostné, sebevědomé, ale vlastně už jen navenek. Okolnosti je dovedou, jak už to bývá (ne, právě že nebývá...), uprostřed noci doprostřed lesa. Tam se rozhodnou přespát v chatrči. Hlavní dějovou náplní je pak konfrontace s její obyvatelkou – osamělou, starou, agresivní a hodně alegorickou.

Ta se pokusí dívky psychicky zdeptat. Její motivace není vysvětlena, ale nakonec není podstatná. Důležité je, že stařena ničit chce a že se jí to z velké části daří. Jako cíl útoku zvolí náplň práce kejklířek, vyprávění příběhů. Útočí jednoduše, vědoma si své převahu. Pěnkava sice nakonec zvládne najít logickou kličku a na chvíli se ubránit, ale teprve v tu chvíli stařena začne být opravdu zlá a krutá. Neopovede se jí sice dosáhnout hlavního cíle – postavit mladlé kejklířky proti sobě – ale vítězstvím dívek by to nazval málodko.

Hra nezapřela svůj rozhlasový původ, zpočátku se zdál jevištění pohyb téměř nadbytečný, postupně se však děvčata do svých rolí dostala – stejně, jako se diváci nechali vtáhnout do příběhu a především jeho atmosféry. Atmosféry ponuré jako stařena splétající vlnu z nekonečného klubka, příběhu obklopeného příběhy naoko zdobnějšími, ale příbuznými. Trochu depresivní, každopádně však skvělý zážitek.

Ondřej Šmejkal

Neslavně končí slavný rod

V pozdních nočních hodinách, respektive v době, kdy kostelní hodiny odbíjely 1.30, byli někteří členové redakce Splav! u vystaveni jedné z nejodpornejších scén, které Sobotka ve své předlouhé historii zažila. Osecký rodák David Kejmar nejprve členy redakce a další zúčastněné častoval slovy „Vy Pražáci neznáte nic jiného než trasa A, trasa B, trasa C“, poté přistoupil k jejich stolu, vytáhl svůj plandající genitál a dlouze vypouštěl hodiny hromaděné tekutiny. Kejmarova přesnost byla naštěstí již silně poznámená množstvím vypitého alkoholu, redaktori Splav! proto vyzávli bez zásahu. Na cestě domů, podle jeho vlastních slov „za ovce“, pak Kejmar po vzoru psím označoval ještě soboteké náměstí. Slavný rod hudebníků tak končí poněkud neslavně.

Jan Chromý

PROGRAM

9.00 SPOŘITELNA

Šrámkovy ne-romány?

doc. PhDr. Marie Mravcová, CSc. – přednáška

11.00 SPOŘITELNA

Prezentace Svazu českých knihkupců a nakladatelů

Jiří Vedral

13.30 SPOŘITELNA

Vyhlašení výsledků literární soutěže

Chci být i kýmsi čten

Divadlo Jesličky Hradec Králové

15.00 ŠRÁMKŮV DŮM

Fráňa Šrámek: Stříbrný vítr

výběr z čtení na pokračování s komentářem Hany Kofránkové, účinkuje Alfred Strejček

17.00 ZAHRADA ŠRÁMKOVA DOMU

Autorské čtení – Petr Král

19.30 MĚSTSKÉ DIVADLO

Ladislav Fuks, Jaroslav Achab Haidler: Pan Theodor Mundstock

Cinoherní studio Ústí nad Labem, r. Jaroslav Achab Haidler

22.00 ZAHRADA ŠRÁMKOVA DOMU

Svet, milovaná, je len vo vnútri

Vzpomínka na básníka Rainera Maria Rilkeho, účinkují Martina Longinová, Soňa Pariláková, hudební doprovod Jiří Červín

JÍDELNÍČEK

Snídaně: Párek, hořčice, rohlík, čaj

Oběd: Vývar s masem a rýží

Moravský vrabec, Bramborové knedlíky, dušené zelí

Večeře: Dukátové buchtičky s krémem

Ejhle člověk!

Jaroslav Durych

In: Jaroslav Durych, *Polemiky a skandály*, Olomouc,

Periplum 1991, s. 11–27.

Původně v knize *Ejhle člověk!*, 1928.

[...]

Oddáme-li se studiu celé epochy nynějšího života v našem národě, žasneme nad jeho proměnou a nad vřením jeho energie; cosi se v něm narovnává a přímí; poznáváme novou, omládlou tvář člověka, jako by divem vznikala nová rasa. Vidíme přicházejícího člověka vitézného. *Ejhle člověk!*

[...]

Před válkou, která byla mocným rozcestím života a osudu, propadala kultura a literatura určité nyrosti, která zůstávala nyrosti i ve výbuchu předráždění. Lyrická a erotická dekadence byla nyvá a umdlená i v největší své žhavosti a anarchismus a nihilismus byl též lyrický a erotický.

Vidíme to typicky na Fráňovi Šramkovi. Jeho první prózy *Sláva života* jsou nyvou lyrikou jakéhosi divočícího fortissima proletářské revoluce, o které se sní se sladkou sebetrýzní a s ještě sladšími pochybami. Hle, jak byl zlyrizován názor na člověka:

„Ach, zlatičko moje, co je ta vaše, ta lidská důstojnost? Tolik a tolik kilogramů masa, tolik a tolik kostí, chlupů, trochu zartikulované bučení, a v tom všem prasprostá animální žádost udržet to co nejdéle pohromadě, vypěstit to k mamutí robustnosti, zabratí tou odpornou, nafouknutou hromadou co nejvíce místa a vzduchu, a v tom všem prasprostý animální strach před rozsypáním se této ledabyle zdrátované hromady – to je ta vaše důstojnost...“

Jest v tom spíše tesknota a tyto věty jsou jen její maskou. Vzpomínka na maminku je zahání.

„Budu hleděti, abych co nejvíce lidí měla ráda...“ – to jest rezignované východisko z této situace; vzpoura kapituluje.

A v povídce *Ejhle člověk* je vyslovena celá tehdejší morálka Šramkova:

„Šel k ní a prudce ji líbal, líbaje svou bídou její bídou.“

Strašná šelma sexuality v těch dobách měla pekelně uhraňčivé oči, jejichž pohled dával hynouti vzdoru, revoluci a naději. Všecky myšlenky se před ní rozpadávaly v prach a srdce se po křečovitém výbuchu pláče smírovalo s nejhrůznějšími představami mrzkosti a hnusu. – Byla v tom senzitivní lyrika, mámivě nasládlá a sentimentální; zármutek, zoufalství, hnus, hněv, vědomí marnosti a tím i vědomí, že nehrozí nebezpečí výzvy k aktivní vzpourě, byly ostrým kořením, jehož bylo třeba k vydráždění ochablých nervů; vcelku byla to směs pro lidi unavené a zmalátnělé, trpící nespavostí.

Cesta nevedla nikam, jen se točila kolem šelmy sexuality; nebylo možno ji přemoci ani jí utéci; proto se jí lichotilo.

Splav, kniha erotické lyriky, už bez vzpoury, ba naopak, plná pokory. A Šramek začíná tvořiti typ Loupežníka, který pak prochází českou lyrikou až do Karla Čapka. Vzdává se všeho ostatního; vzdává se smyslům, vzdává se *Tělu*.

Tělo, tento román předválečného pozorování, vydaný roku 1919, jest důležitým mezníkem v české literatuře.

Jest to přechod.

[...]

předváděla Dáša Bláhová. Svými afektovanými gesty a hlasem připomínala hýkající, rukama šermující fúrii. Absolutně tak zabraňovala vytvoření intimního prostoru, v němž by se rozechvělo ženské nitro (tedy vagina, protože, ženy, vězte, že nedojdete sebeuspokojení, pokud nepochopíte, že „já“ = vagina) odhalením tajů ženského těla. Stupínek pod vrcholem trapnosti bylo sborové křičení slova „kunda“, ke kterému Dáša Bláhová vyprovokovala publikum. Rozhodně nepůsobilo terapeuticky, nijak nebouralo stud z užívání tohoto slova, stejně tak se mohlo křičet slovo „hovno“. (A proč vlastně bychom se neměly stydět používat toto slovo? Není to přirozená potřeba člověka mít slova běžná a sprostá? Sprostá, neboť slovo „kunda“ nepovažuji za tabuizované, ale za sprosté.) Vrcholem trapnosti pak bylo Dášino předvádění zvuků vyluzovaných při orgasmu, bylo spíše parodií než upřímným vyznáním radosti ze sténání. Výjimkou v této afektované agitce byla Anna Polívková, její projev působil prostě, upřímně, s krapítkem studu, dovoloval tak divákovi vžít se do její postavy.

Na závěr se ptám: Jak promlouvá penis? Penis byl v tomto představení vymazán, protože ženy „se musí vzdát představy, že to někdo udělá za ně“. Odbouralo-li toto představení trauma z vaginy (o čemž pochybuji), mělo by následovat představení odbourávající trauma z penisu. Ženy i muži by se měli naučit milovat pohlaví svá i svého partnera; a měli by rozmlouvat spolu, nikoli vést monolog.

Lucie Koryntová

Třetí trest za trest

K napsání tohoto příspěvku mě vyprovokovala příznivá recenze Jana Chromého na úterní večerní představení *Třetí trest*. Pro mě totiž bylo celé představení naprostým utrpením a název opravdu odpovídá mému zážitku. Prvním trestem bylo pro mě před lety představení divadla Metro *Tanec mezi vejci*, druhým pak *Hadrián z Římsů* v podání divadelního spolku Josefa Dvořáka a tohle prostě bylo do třetice. Ač umělecká ambice nesporně vyšší, přesto zážitek pro mě, diváka, strašlivý. Jedno z mála představení na Sobotce, kdy jsem doslova počítala minuty a opravdu mě mrzelo, že paní Flo zakázala opuštění prostoru Solnice.

Souhlasím, že je zapotřebí inscenací, které budou mít myšlenkovou hloubku, které půjdou pod povrch věcí, které budou zkoumat niterné pocity. Ano, jen víc takových počinů! Úterní představení mi ale takový zážitek neposkytlo. Byla to pro mě nesukutečná nuda, nuda, nuda. Postrádalajsem dramatickou situaci, jednání, autentičnost a sdělnost. Opravdu nevím, co tím chtěl režisér říci. Jediné, co trochu zmírnilo mé utrpení, byly baletní vystupy, protože chlapci měli opravdu pěkná TĚLA. Za to režiséroví děkuji!

Milena Matějíčková

P. S. Inspirována přednáškou pana docenta Slušného a také úvahami Kerženceva jsem si v úterý, 3. 7. 2007, přibližně mezi půl osmou a půl devátou večerní představovala, jaké by to bylo stát se masovým vrahem. Přítomnost příliš mnoha svědků a nedostatek vražedných nástrojů mě nakonec přiměly tuto lákavou myšlenku opuslit a věnovat se jiné kratochvíli z oblasti kriminální. Nebyl nutný ani baloňák, ani doutník na to, abych vypátrala, že herec, který ztvární

měly u diváků úspěch, když se nakonec jedná o pouhé využívání stereotypů, které zrovna v drtivě ateistické české společnosti není ani příliš založeno na skutečnosti.

Vraťme se ale k samotnému představení. Vyvolávalo jednu salvu smíchu za druhou. Moc jsem nechápal, čemu se vlastně ostatní diváci smějí. Je něco vtipného na tom, že jisté dvaasedmdesátileté ženě trvalo hodinu, než našla svou vaginu, protože měla artritidu? Podobně trapných momentů bylo v představení mnoho. Dovolím si ovšem hádat, proč se smáli: představení bylo formálně zvládnuto výborně. Trojice hereček, zejména Dáša Bláhová, dokázala diváctvu učarovat, vtipy byly skvěle načasované a provedené. Zde musím režisérci i herečkám vzdát hold, neboť dokázaly vytvořit iluzi, že jednotlivé monology nám nejsou zprostředkovány prostřednictvím herců, ale že nám je vypovídají přímo ženy, které je samy prožily. Nemohu se ale zbavit dojmu, že kdyby nám stejně sofistikovaně vykládaly o tom, jak se různí kopáči naučili mít rádi svůj krumpáč, dopadlo by to stejně. Jednoduše řečeno, jakkoli bylo představení formálně vynikající, nedokážu pochopit, proč je takový zájem o jeho obsah.

Vít Prokopius

Monology vaginy

S napětím očekávané představení *Monology vaginy* včera dalo na zahradě Šrámkova domu podnět k debatě, která se netýkala tolik tématu samotného, tedy vaginy (jak by si asi autorka přála), ale více se týkala toho, jak se dá toto téma divadelně zpracovat; určitě se stalo náplní leckteré hospodské debaty v Sobotce. Téma vztahu žen k jejich vagině zpracovala režisérka Irena Žantovská podle knihy *Vagina monology* od Američanky Eve Ensler; kniha je založena na autentických rozhovorech s více než dvěma sty žen. Představení bylo pojato jako publicistický pořad, hlavní roli komentátorky sehrála Dáša Bláhová (uprostřed), sekundovaly ji Michaela Sajlovová (napravo) a Anna Polívková (nalevo). Všechny tři postupně ztělesnily různé postavy žen vypovídajících o svém vztahu k vagině.

Na představení oceňuji obsahovou stránku, zejména ženských monologů, komentář a způsob vedení pořadu už byly slabší. Cílem monologů bylo zrušit „tabu vaginy“, nechat ženy otevřeně mluvit o jejím vzhledu a vůni, o orgasmu, menstruaci, ženské obřízce, znásilnění a umožnit ženám a mužům jim naslouchat. (Určitě jste si všimli, že prostor k mluvení mužům dán nebyl, o tom ale později.) Věřím, že divadlo na divačky a diváky zapůsobilo, že si z něj něco odnesli, něco, co bude součástí jejich intimního života. (Což se o všech představeních na Šrámkově Sobotce říct nedá.) Totíž, ač se nepovedlo vytvořit „intimní divadlo“, ale spíše bulvární agitku, tedy ne prostor k zamýšlení, ale ke smíchu, je fakt, že některé postřehy byly dost trefné, např. stud z vlnkostí ze vzrušení. Co se týče mě, gynekologické kleště by se vážně měly nechat ohřát.

Již jsem naznačila, že způsob předvedení monologů se mi příliš nezamlouval. Herečky nepůsobily jako něžné bytosti milující své ženství, ale jako sterilní „úči“ ve špatném slova smyslu (slovem „úča“ totiž chápou pózu, umělou nadřazenost); umělost situace byla dokreslována odpornou syntetickou hudbou. Nejurážlivější bylo to, co

Toto *Tělo* jest vítěznou a okázalou likvidací dřívějšího a zvláště prvního Fráni Šramka. Zprvu byl vržen na skálu anarchie, ale odrazil se bez úrazu; blížil se ještě nebezpečným úskalím ve hrách *Červen a Léto*, ale unikl, opět bez úrazu. Jediným úrazem se mohla stát válka, ale stala se jen literární pointou:

„Vymyslili si válku. Proti nám, proti vám vymyslili, abyhom se trápili. Abyhom se tu svíjeli, až na ně budeme čekat, až se budeme o ně báti. Ne, nechceme se trápit. Chceme lásku. Nechceme válku. Chceme štěstí. Nechceme válku.“

To jest vše, co zbylo z protestu *Slávy života*. Tělo se oprostilo, i Šramkův intelekt se oprostil od posledních „zálib v temnosvitech“. Dřívější Šramek, který věřil vždy jen v tělo, znepokojoval se též jeho hloubkami: srdcem, žaludkem, sexuálními středisky a též trochu mozkiem. Tento Šramek jest však již osvobozenější. *Tělo*, to už jest jen optický jev těla, jeho linie a hlavně pokožka, tělo spíše vegetativní než animální, tělo bez tělesné tragiky, tělo lidiček. A Šramek je oslavuje a uctívá širokými přívaly slov a *Tělo* jest důkladným a všeobecným misálem jeho definitivní viry. I v pozdější činnosti Šramkově jest patrnou, jak všechn rebelantský romantismus byl u něho pouhou mladickou epizodou. *Žasnoucí voják* jest už knížka zcela idylická, jsou to příjemné vzpomínky z války. Teprvé ve verších z poslední doby jako příznak jistého podzimu vrací se fyziologická melancholie do bytosti básníkovy.

Tělo jest proto tak důležité, že to byla jednou důkladná protiváha a zkušeně vyměřený a zosnovaný argument proti všem „temnosvitům“. Básníkova cesta od *Slávy života* k *Tělu* mohla by se zdát blouděním od prvního útočného rozjezdu k žalostnému rozplynutí v mělkosti a jalovosti. Ale není tomu tak. Chyba nebyla na konci, nýbrž na počátku, ale byla to chyba užitečná, která ukázala básníkovi, co chtít nemá a co chtít má, co jest jeho vlastní přirozeností a co jest marností. Příroda, kvetoucí *Červnem* a *Létem*, sama mu ukázala, že proti její morálce marno jest stavěti morálku anarchistickou; ukázala mu svůj proud, proud času a jeho potřebu.

Tělo jest vyvrcholením, dozráním a zároveň už přezráním doby předválečné; jest to most, který překlenul propast války a spojuje obě doby, před válkou a po válce.

Na počátku bylo *Tělo*. – Hledejme, jak a jaký duch byl vdechnut či vložen do tohoto těla, které jest jakýmsi rajským libivým, vyvoleným a připraveným tělem národním! Ne nadarmo jest *Tělo* zároveň jakousi glorifikací Prahy. Byla to paní Marie Pujmanová-Hennerová, která v článku nadepsaném s mnohostrannou bystrostí *Šramkova Máňa* (Přítomnost 1927) docenila správně a definitivně výbornost tohoto typu.

Byl ještě jeden spiritus agens české poezie, a to byl bouřlivák St. K. Neumann, bývalý rytíř svatého Grálu, rytíř bez bázně a hany. Tito dva básníci měli v sobě mnoho protichůdného a mnoho společného; byli jako muž a žena. Frána Šramek reprezentoval typ ženský, pasivní, unylý, St. K. Neumann typ mužský, donjuanský, brutální, rozumový. Oba byli zpočátku trochu infikováni dekadencí, která byla přirozeným, třebaš poněkud internacionálním závěrem vyžilé epochy odbytého typu lidství. St. K. Neumann byl mužem vůle, mužem dobrodružství. Jeho mužský duch nekapituloval tak jako ženský duch Šramkův a šel za svou revolucí čím dálé tím pevněji a neúprosněji, zvláště po převratě. Byl prvním pěvcem komunistické či bolševické revoluce, když Frána Šramek se již ocítil takřka v středu přízně buržoazie. Třebaš pouť St. K. Neumanna bývala kdysi dosti subjektivistická a eklektická, přece jeho vůle se čím dálé tím více upevňovala, takže finis coronat opus. St. K. Neumann jest spíše bolševikem

než komunistou. Žil vcelku dle svého svědomí a jeho nekompromisnosti spíše přibývalo než ubývalo. Dal téměř ojedinělý příklad charakteru, když opustil teplé a pohodlné místo v ministerstvu školství a národní osvěty, aby buržoazii ukázal záda a věnoval své síly československému komunismu a přípravám revoluce. Tedy zcela opačný vývoj než u Fráni Šramka. Jako muž necítil ve své smyslovosti obtíž, třebas sladkou a nyvou, nýbrž vzpruhu; jeho smyslovost byla spíše dravá než žhavá, bylo v ní více egoismu, méně rezignace. Šramek se sice nikdy nenechal šidit transcendentnem, Neumann byl však již zralým typem civilisty; Šramek se koříl hmotné formě, Neumann hmotné energii. A tak právě z jakéhosi pomyslného spojení těchto dvou typů, mužského a ženského, mohla by se zroditi dokonalá harmonie úplnosti, které vyžadovala nová doba.

Tělo a energie hmoty čili hmotná síla, toť základy a símě nového života, nového člověka. Toť paradoxní, a přece přirozená a nutná odpověď na Březinův *Kolopzěv srdcí*. Pro tuto příčinu sladko jest žít, jak ukáže další vývoj.

Dílo Šramkovo a Neumannovo bylo přetřzeno válkou, ale bylo to šťastný osud, válka přišla včas. Dalat právě ona dozráti Šramkovu *Tělu*, této iniciále nové české geneze; bylo jí třeba i Neumannovi, aby se otevřel nový obzor jeho energii. To byli dva nejdůležitější duchové tvůrčí a vedoucí, kteří na začátku války se ocitli jakoby nad srázem, do něhož bylo možno se zřítit, a které válka přece jen osvobodila, odvracejíc od nich prozírávě osud Františka Gellnera, který vyšel z korene cizího a přes svoji formální občasnou podobnost k nim nepatřil, takže sotva by se byl býval mohl účastnit další práce pro nového člověka.

Válka vstoupila do cesty také jiným lidem a oddálila jejich expanzi, jejich slávu; ale to byli tenkráte lidé mladí a zpomalení kulturního života před válkou bylo jim jen na prospěch. Jest pravda, že válku přežili též mnozí lidé, jejichž přežití zase nebylo nikterak na prospěch nové tvůrčí práci; lidé, jejichž světový názor měl být výsledkem války navždy pohřben; ale snad i tak je dobré, snad život potřebuje též kadaverózních látek, které se udržují v přežité poezii a v přežilém názoru světovém.

Proto hledáme-li jen to, co bylo schopno svěžího tvoření a vedení, nalézáme jen tato dvě jména, Šramek a Neumann. Teprve válka dala uzráti novým slavným jménům, která svého plného lesku dosáhla až po válce. Ovšem jest to jen nález prozatímní; nelze všecko zhodnotiti rázem.

Po válce vstupují nové tváře, svěží a nadějně. Šramek otevřel jedny dveře, Neumann druhé. Mísí se dva proudy stejným dílem, cizí kultura kvantitativně pomáhá zaplňovat prázdnou novorozené republiky: sentimentální Francie Rollandova, Duhamelova, Apollinairova, Carcova vpadá do stop Šramkových, ničivá, deformující a reformující síla Ruska do stop Neumannových. Nastává vír, chaos, anarchie. Co se usadí z tohoto vření? Jaký bude horizont při svém zjasnění? To záleží na jádru českého ducha.

Vyvolencem osudu se zdál Jiří Wolker; rostl rychle. Ve své druhé knize veršů *Těžká hodina* již ukázal pevný vůdčí směr. Měl vůli mstitele. Byl pevnější a tvrdší než Frána Šramek ve své *Slávě života*; stal se Jiřím českého komunismu. Ale zlá saň nemoci zmařila jeho život.

[...]

V celé ostatní vůdčí literatuře vidíme snahu o věcnost, snahu o oproštění od temnosvitů. Přežívá se nejen Otokar Březina, který se ostatně již dávno odmlčel, ale i tuhý a neústupný Viktor Dyk; a řada jiných spisovatelů, ať jsou to dědicové dekadence nebo ještě staršího směru,

děli, jak to chodí ve světě vrcholového boxu. Jak vypadá boxer, když ho soupeř rozseká na madérku, či kam přesně musí v rámci tréninku doběhnout, aby se dostal do formy. Vtipné byly i samy loutky – Mr. Shit hrál hovno, jeho chlupaté gorily vzbuzovaly opravdový respekt a ikona českých pohádek, Rumcajs, v roli výčepního Billa uhrál svůj part také velmi dobře. Od věci nebyla ani interakce živých herců (viz vyzdvížení americké vlajky nebo rozhodující zápas mezi Rockym a Apolem 13). Jistě, ve hře se objevila spousta vulgarismů, ale i ty zafungovaly. Mohlo jich být méně nebo více. A že představení není vhodné pro malé děti? Kde je psáno, že to musí být u loutkoherectví inscenaci pravidlem? I dospělí diváci přece mají právo na to, aby se jednou za čas mohli podívat na výkon herce-dřeva a nemuseli přitom odcházet plní znechucení.

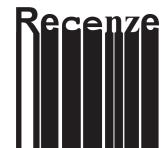
Tímto navazuju na odkaz svých předchozích smířlivých recenzí, neboť dnes nemám, co bych vytknul. Jen doufám, že se mi podaří tento divácký zážitek v blízké budoucnosti opět zopakovat. Protože to opravdu stojí za to.

Jakub Novosad

Vážení přátele, proč?

Včerejší představení *Monology vaginy* pro mě bylo velice překvapujícím zážitkem. Čekal jsem totiž, že takto kontroverzní téma vyvolá ve větší části publika nelibost a nesouhlas a že spousta lidí z divadla prostě odejde. Opak byl pravdou – představení mělo úspěch a následoval je dlouhý potlesk. Ještě stále přemýšlím proč.

Mně se totiž *Monology* nelíbily. Neřekl bych, že problém je v tom, že sám žádnou vaginu nemám. Jde spíš o to, že patřím ke generaci a společenské skupině, která vaginu nevnímá jako problém. A myslím si, že právě pro diváky, kteří takový problém mají, je inscenace především určena. Může mít potom dvojí dopad: jednak jako cílená provokace těch, kteří by nejradiji veškerou sexualitu zrušili nebo aspoň zcela schovali před zraky veřejnosti. Jednak jako terapie pro ty, kteří kvůli svému pohlaví trpí nějakým komplexem. Domnívám se však, že první zmíněná skupina už v našem kulturním prostředí pomalu vymírá; rozhodně to není síla, která by dnes ovládala společnost, a proti níž by bylo potřeba bojovat. Nezdá se mi tudíž, že by *Monology* měly jako provokace opodstatnění.

Co se týče jejich potenciální funkce terapeutické či možná výchovné, měl bych jinou výtku – tou je poměrně silný feministický podtón. Režisérka Irena Žantovská v programu o své inscenaci píše: „Být militantní feministkou znamená mít svého nepřítele, maskulinního netvora, proti němuž je třeba bojovat. Ale podle mě je to boj beze smyslu, protože je to boj s nedlouhou polovinou ženy. A žena to ví.“ Přesto můžeme bohužel konstatovat, že muž je v *Monologách vaginy* ukazován jedině negativně – i v monologu ženy, která se naučila mít svou vaginu ráda teprve poté, co potkala jistého Boba, který sám měl vaginy rád, je Bob znázorněn jako zvíře, ač snad zvíře smyslné. Nechci tvrdit, že postavení žen ve společnosti je rovné postavení mužů, ani vykládat vlastní návrhy na zlepšení. Ovšem zastávám obecně názor, že extrémny a vyloukání klínu klínem (v tomto případě penisu vaginou) k ničemu nevedou. Z podobných důvodů mi vadily také vtipy zamířené na věřící – a opět mě překvapilo, jaký

Hra trochu připomíná Havlovu *Audienci*, nicméně Carriérův text je propracovanější. Na rozdíl od Havla, který Audienci zasadil do reálií totalitního Československa, lze Carriérův text naroubat na totalitu jakoukoli. Mám zkrátka pocit, že Carrière jde v absurditě ještě dál než Havel.

Výkony obou hlavních protagonistů jsou brillantní, skoro bych řekl skvostné. Preiss s Lábusem se krásně doplňují, až jsem měl chvílemi pocit, že je Preiss větší komik než Lábus. Volba interpretů byla zkrátka terno.

O kvalitě hry svědčí i to, že za roli informátora získal Viktor Preiss zvláštní uznání za mimořádný rozhlasový herecký výkon v Prix Bohemia Radio 2006.

Jakub Kamberský

Rocky nestárne!

Recenze

Včera byl náš divadelní, dosud vyloženě činoherní, program konečně zpestřen divadelním žánrem trochu jiným – přijeli loutkoherci! Přijely Buchty a Loutky. Soubor, jenž si i mezi kolegy v oboru drží renomé zvláštního, lehce úchylného sdružení s občasnými sklonky obvyklou cílovou skupinu loutkového herectví (tedy děti) spíš kazit než vychovávat, vystoupil v sobotecké solnici s představením *Rocky IX*. I tento jejich výstup lze označit za velmi provokativní a kontroverzní. Některé z dětí po jeho skončení plakaly, někteří z dospělých se cítili uraženi. Není se čemu divit. Pro konzervativního diváka věc jen obtížně stravitelná.

Začněme ale popřadě. Přestože hlavní představitel Rockyho, Marek Bečka, již ve své úvodní promluvě předznamenal, že se celé představení bude kvůli divácké potřebě navečeřet se ubírat v co nejrychlejším tempu, plánovaná přestávka pokud možno proběhně pouze formálně a z původní inscenační verze zůstane jen okleštěné torzo. Opětovný výpadek hlavního jističe nakonec vše zařídil trochu jinak. Zatímco se zbyly dva z hereckého tria snažili technický problém v základním rychlým způsobem vyřešit, stihl Bečka ve své dvacetiminutové improvizaci od diváků vyzvědět jejich dojmy z průběhu festivalu, naučit se pár kulinářských receptů, a k tomu publikum ještě vtipně seznámit se zajímavou historií svého souboru.

Rocky IX vypráví o příběhu tříctyřicetiletého boxera-outsidera milujícího box naděje na světě. Vyjma půvabné Adrienne, prodačky ze zverimexu, k níž si coby milovník zvířátek během svých časů návštěv vytvořil velmi kladnou citovou vazbu, ho nezajímá nic jiného než box. Sem tam si zajde k Billovi na pivo „teplý jak chcanku“, jinak pořád trénuje. Svět se mu zhroutí ve chvíli, kdy ho zmlátí jeho vlastní skřínka. Přestože ještě včera boxoval a byl fakt dobrý, jeho kariéra se očividně blíží ke konci. Upne se tedy na vazbu k Adrienne, což ho stojí spoustu babek. Jakožto nesmělý zákazník si totiž nechá pokaždé vnitrit nějakou tu želvičku, a tak vždy odchází s obojživelníkem v podpaždí. Vše se změní, když je náhodou vyzván největší hvězdou současného boxu Apollem 13 na zápas o titul mistra světa.

Buchty a Loutky po loňském vystoupení hradeckého DRAKu zde na Sobotce opět potvrdily, že i loutkové představení, často poavažované za jakousi nižší formu divadla, může hravě strčit do kapsy nejenu ze současných činoherních produkcí. S neskutečnou energií a inteligentním smyslem pro humor si dokázaly obě hry nápaditě vystřelit z mnoha divadelních klišé. Včera jsme se navíc dozvě-

ustupuje na místa provinciální nebo do zákoutí, pokud se neumějí přizpůsobit novému životu. Třením nových směrů ohlazují se ostré hrany a duchové zdánlivě protichůdní ukazují své stejně jádro. Vysoce buržoazní Vojtěch Mixa ukazuje týž výsledek jako bývalý proletář Fráňa Šrámkem. Tělo, jednou zjeveno, roste a mohutní, hodnoty věcí přibývají, duše ustupuje na místo metafory, realita vítězí nad chimérou. Ale i utopie materialistická se podrobuje rozumu, jenž jest radostným očekáváním budoucnosti. Člověk se zbavil okovů; ne dosud všech, ale uviděl, že lze žít bez nich, a to jest to hlavní.

[...]

Zrození nového ducha nebylo tak lehké nebo tak jednoduché, úsilí o toto zrození se přeneslo a rozdělilo takřka na celé národní tělo a na všecky jeho projevy; rodil se současně s novým rádem.

[...]

Třebas tvář nového člověka má typ značně internacionální, nepostrádá dokonalé a okázané původnosti. Jeví se schopna rychlejšího dospívání, není-li již vyspělejší a jemnější než tváře mnohých jiných národů, a to nejen těch menších. Prozrazuje národní ingenium. Exportní plod svobody; skvělý příspěvek, ne-li základ k práci světové aspoň v určitých kvalitách.

Osvobození hmoty, osvobození hmotné energie, osvobození od nadvlády ducha, vyvrcholení rasy – toť kulturní dílo, před kterým nevolá Pilát, ani jeho tvůrce, ale které samo ze sebe volá vítězně: Ejhle člověk!

Próza je především jazyk

Rozhovor s doc. Marií Mravcovou

Dnešní přednášku jste nazvala „Šramkovy ne-romány“. Co se za tímto názvem skrývá?

Těmi „ne-romány“ jsem chtěla vyjádřit pochybnost nad románovostí Šramkových větších prozaických děl. Netýká se to ani tolik *Stříbrného větru*, který je v kontextu Šramkova díla nejucelenější. Pochybnosti se ale objevují již u románového triptychu *Křížovatky* – vystupují v něm různé subjekty, proměňují se perspektivy a tak dále. Ucelenosť je zde do jisté míry rozvrácena, což je zajímavé zejména z toho hlediska, že v době, kdy Šramek *Křížovatky* píše, přetrvává v české literatuře ještě stále tradiční představa románového tvaru, zatímco v evropském prostředí naopak dochází k rozkladu této představy.

Tělo potom kritizuje např. Šalda, protože Šramkův román podle něj nenaplňuje zvyky románu, tj. nepřináší určitou množinu postav a rozvíjení vztahů mezi nimi – očekávání čtenáře románů se zde zkrátka nenaplní. Jde o román vytvořený z prudu metaforických obrazů, Šramkovi jde hlavně o dojmy, vjemy, prožitky, stavy... Epičnost je v maximální míře oslabena, naopak dominuje lyričnost. *Tělo* příznačně stále čeká na podrobnou analýzu – důležitá je zde i jazyková, stylistická stránka. Například proměny gramatických osob jsou natolik dynamické, že vytváří svébytnou, značně různorodou rytmizaci celého románu.

Největší poprask nastal kolem *Pasti*, kterou Šramek vydal asi deset let po *Těle*. Dalo by se říct, že *Past* už má podobu pouhého sledu samostatných kapitol. Přestože v románu vystupuje jistý centrální subjekt, tak nemá takovou osobnostní kontinuitu jako třeba

Jeník Ratkin. Hlavní hrdina je zde v každé kapitole někým jiným. Je to dáno i tím, že každá kapitola je vlastně jiný syžet – a možná i jiný žánr. Odlišnost jednotlivých kapitol skutečně bije do očí. Klást si otázku, jestli něco jednotlivé kapitoly drží pohromadě – a co to je –, je skutečně docela komplikovaná věc. Otázku po románovosti si je zkrátka při četbě Šrámka klást třeba. Jedna z odpovědí např. může být, že Šrámek u nás dělá totéž, co tehdy hýbal celým evropským kontextem – totíž proměňuje podobu románu.

Dají se tedy tytéž rysy, které vidíte u Šrámkových prozaických textů, nazírat i u jeho divadelních her?

Vyslovenou analogičnost nenachází, protože román přece nemá žádné hranice, kdežto dramatický text je nějak časově vymezen. V dramatu tak Šrámek nemůže situace rozvíjet tak jako v próze. Na druhou stranu můžeme říct, že onen silný lyrický život rozkládající Šrámkův román nahlodává i jeho dramatické texty.

Vaším zájmem je rovněž film. Jaký je váš názor na filmové adaptace Šrámkových děl?

Já jsem se zabývala dvěma nejslavnějšími adaptacemi, tj. Krškovými *Stříbrným větrem* a *Měsícem nad řekou* z padesátých let. Filmy jsou to dost odlišné. Pokud jde o *Měsíc nad řekou*, měl scénárista již předem k dispozici dramatickou formu. Vzhledem k tomu mohlo být jádro díla zachováno. Film vlastně jen dodal reálie, atmosféru, trochu jinak obojí poskládal, ale celkově jsou zásahy do původního díla jen elementární. A celý film je postaven na hereckém výkonu – vlastně tak, jako kdyby to bylo inscenováno na jevišti.

U *Stříbrného větra* došlo k mnohem podstatnějším zásahům. Logické je jednak krácení, ale zúžila se i ona, pro knihu typická polyfonost – v románu se prolíná poloha básnická a polohy další, třeba úplně kontrastní, jako např. naturalistické scény. Můžeme zde excerptovat celou řadu prostorových nebo figurálních zobrazení, ve kterých se uplatňuje estetika odpudivosti a ošklivosti. Současně s tím se v románu objevuje i poloha anarchistická – patrná například u pozitivně pojaté postavy prostitutky, nebo v některých vzbouřeneckých a rebelantských tezích. V neposlední řadě je ve *Stříbrném větru* zachován expresivní rámec – to se týká některých fyziognomií, které jsou vlastně deformované a jsou podávány vysloveně expresionisticky.

To jsou polohy, které si film v době svého vzniku evidentně nemohl podržet, ale je fér dodat, že pro tyto polohy neměl režisér Krška pravděpodobně žádný smysl. Současně je třeba si uvědomit, že tento film vzniká v době, kdy v umění převládá budovatelské téma, a vlastně byl převratný už jenom tím, že do dobové kinematografie vnáší téma erotické a téma mladistvé senzuality a senzitivity. Najednou tu byl mladý člověk zobrazen v úplně jiném duchu než ve filmech budovatelských. Čili přestože knížku filmáři učesali, tak v kontextu, ve kterém byl film promítán, byl něčím zcela převratným.

Na závěr bychom se rádi zeptali, jaký je váš osobní postoj ke Šrámkovi?

Velice ráda mám *Splav*. Mám ho ráda proto, že se v něm objevují archetypální a mytické motivy. Je docela zajímavé, že je tato sbírka zařazována mezi přírodní lyriku. Když se ale na básničky podíváme blíž, zjištujeme, že ta příroda tam sice skutečně je, ale pouze jako kulis. To není přírodní lyrismus v pravém slova smyslu, tj. lyrismus, ve kterém by příroda byla reflektována jako třeba u Sovy.

Můj vztah ke Šrámkovimu je ale dán i tím, že si myslím, že Šrámek je stále velkým úkolem pro bohemistiku a že může být velkým dobrého dřívstvím pro někoho, kdo se jím bude zabývat. Básnické dílo bylo

kamenné celebrity. Nejzákernejší byl na první pohled banální úkol u „Špály“, kde jsme měli problémy poznat a mnohdy spíš slušně pojmenovat části těla vyfocené z prapodivných úhlů. Za nejhezčí část odpoledne považuji závěrečné setkání v zahradě, kde na týmy čekal poslední úkol – vytvořit živý obraz z českých dějin, jenž potom měli ostatní uhodnout. Tři skupinky sáhly po námětu z bájných časů – populární byl především Šemík, kterého jsme mohli vidět ve dvojím provedení. Druhý Šemík byl tak bujný, až shodil svého jezdce do Vltavy, což se ale malému Horymírovi evidentně líbilo: „Senzační!“ komentoval to s rozzářenýma očima. Další sochaři se nechali inspirovat dnešním a zítřejším svátkem a z novodobých dějin měl úspěch především „Atentát na Heidricha“, jehož nezbytnou součástí byl i (chudák) Josefův trpaslík.

Nejkrásnější na celé bojovce bylo, že se zapojili jak nejmladší účastníci festivalu, tak členové redakce i ostatní dospělí, pro které byla celá akce příjemným zavzpomínáním na doby dětských tábörů.

Kateřina Pínová

Normální okruh

Třetím poslechem byla konečně rozhlasová hra. A ne jen tak ledajaká. Podle mého názoru jedna z nejlepších v posledních letech. Vyslechl jsem hru *Normální okruh* Jeana Claua Carriéra, kterou roku 2005 nastudovala režisérka Hana Kofránková. O překlad a rozhlasovou úpravu se postaral Michal Lázňovský a dramaturg byl Hynek Pekárek.

Zhruba v padesáti minutách jsme svědky dialogu policejního komisaře (Jiřího Lábuse) s informátorem (Viktorem Preissem). Ten je předvolán pro důvodné podezření – někdo jej údajně udal. Komisař zpočátku informátora zastrašuje, informátor se diví, leč v klidu hovoří o tom, že udání psal na sebe sám na výslovnu žádost komisařova předchůdce. Současný komisař samozřejmě žádá důkazy ve formě konkrétních příkladů, snaží se informátora na něčem chytit. Je to však nepozorný nováček a počíná si notně nemotorně. V průběhu dialogu dojdeme k místu, kdy vyjde najevo, že jedno z udání je založeno na pravdě. Komisař je na koni, ale jen zdánlivě. Informátor vyloží trumf – začne vysvětlovat podstatu systému „normálního okruhu“ (označení způsobu udávání). Sděluje, že dobrý udat přesně pozná, kdy, koho a za co udat. Přirovnává oběti k ovoci, které se vyloupne, uzraje a časem potřebuje sklidit. Sebeudávání pro něj tak má význam sebeobrany či krytí. Pak nastává zlom. Informátor sdělí komisaři, že o něm ví, že se jako nováček dopustil spousty chyb, například vyzrazením osobních informací. A to takových, které by ho na základě udání usvědčily z rozvracení režimu. Karta se tedy zcela obráci.

V závěru hry dochází ke vcelku komické situaci. Šikovný udatavač navrhuje pokornému komisaři, aby zvolil stejnou taktiku jako on, a v poklidu se rozcházejí.

Tento brillantně napsaný dialog mezi policejním vyšetřovatelem a dlouholetým informátorem s překvapivou pointou se v překladu Michala Lázňovského a v režii Hany Kofránkové objevil i na scéně pražské Violy – Preissovým protihráčem je stejně jako v rozhlasu Jiří Lábus. Představení je součástí cyklu *Rozhlasová hra na jevišti* a ve Viole se objevuje jednou měsíčně.

Se zmoklým ramenem
a provlhým temenem,
bez básnického střeva i játra
špatně se po rýmu pátrá.

(Romana, Iva, Nelly)

Déšť na hlavu mi padá,
bičuje nohy, záda,
však ruka moje neumdlévá,
ač bouře se psaním se slévá.

(Zrzana, Hanele, Denisa)

Týmy běžců se popasovaly také s přesmyčkami (schválně, jaké části těla se skrývají ve slovech VOSTŘE, OMNETE, SYLVA, HAD V OKU, BULKO, KLETO, TROJA, BOL MĚ?). Nezmátl je ani chybně zadáný počet světců na mariánském sloupu – ano, měli jste pravdu, je jich tam skutečně jen devět: svatí František Xaverský, František z Pauly, Rozálie, Máří Magdalena, Jan Nepomucký, Prokop, Vojtěch, Václav a Panna Marie.

Asi nejzábavnější byl poslední úkol – živý obraz na téma významná událost z českých dějin. Snad se do dnešního rozsáhlého čísla vejde alespoň nějaká zajímavá fotografie. Jménen organizačního týmu (Lada, Míla, Zdenka, Alena) Vám, milí účastníci, děkujeme za veselé odpoledne.

Alena Nováková

Za kamennými těly

Abych si ze Sobotky neodvezla jen intelektuální zážitky, vyrazila jsem včera odpoledne do terénu. Na sofistikované lingvisticko-literární bojovce pro všechny generace „Za kamennými těly“ jsem přece nemohla chybět.

Kolem půl druhé se to na zahradě začalo hemžit malými i většími dobrodruhy, které neodradila ani černá mračna nad městem. Po rozdělení do věkově pestrých skupinek se závod mohl odstartovat. Všichni sobotečtí svatí se nám snad dopředu mstili za to, že je neznáme, a seslali na nás mohutný déšť. Alespoň se tak ukázalo, že vyhrát může jen tým těch největších drsnáků, které nezastaví ani extrémní podmínky. (Skupinka, ke které jsem se na chvíli přidalá já, skončila v cukrárně a věřte, sami jsme tam nebyli.) Poté, co se počasí umoudřilo, vydali jsme se podívat na úkoly, které pro nás měly

myslím vyloženo už poměrně bohatě, ale velký dluh nám zůstává vůči próze, ať už jde o romány nebo povídky.

Ještě bych chtěla říct, že Šrámek vlastně jako první prokázal, že jazyk prózy může být jazykem, který na sebe strhává pozornost a je vlastně hlavním hrdinou románu. Šrámek předvedl, že prózu lze psát vyloženě básnickou řečí. Ostatně třeba Vančura se o Šrámkovi vyjadřuje vysloveně s úctou a přiznává, že to byl právě Šrámek, kdo mu odkryl tajemství, že próza je především jazyk.

Za rozhovor děkuji
Jan Chromý, Lukáš Novosad a Alena Nováková

Dřevěné nohy a kvetoucí rány

Takový název dala své včerejší přednášce Mgr. Zuzana Štefková. Umožnila nám nahlédnout šramkovské souvislosti ve výtvarném umění, konkrétně rodové aspekty tělesnosti v kontextu Šramkova románu *Tělo* (1919) a českého moderního umění kolem roku 1920. Svůj výklad doprovázela hojnými reprodukcemi obrazů zejména Rudolfa Kremlíčky a Josefa Čapka.

Umění 20. let se zásadně odlišuje od tvorby před 1. světovou válkou. Je charakterizováno optimismem, přitakáním životu, senzualitou, zároveň civilismem a všedností. Navrací se ke kompaktní formě včetně zobrazování lidského těla, které předválečná moderna obětovala formálním experimentům, uniká z abstrakce. To zároveň znamená i přiblížení divákovi, příjemci. Šramkovo *Tělo* je navíc – slovy Mgr. Štefkové – přímo těhotné genderovými motivy a též jeho sociální téma jsou provázána s tělesností. V obraze dělníka, prostitutky nebo ženy smrkající do zástýry evokuje vpravdě nahé lidství, tělesnost a zároveň banalitu na hranici ubohosti.

Velmi blízká tomuto pojednání je tvorba Josefa Čapka, ať již výtvarná, či literární, kterou nám Zuzana Štefková přiblížila také povídou *Trpělivost*. Její závěr je ostatně velmi blízký *Tělu*; v obou případech se zde objevuje až revoluční potenciál odhalené tělesnosti, narušení hranic mezi posvátným a profánním, a tělesnost se tu staví proti vojenské mašinerii. Obě díla končí týmž vulgarem – a v obou případech zaznívá toto slovo z úst ženy (či zástupu žen), což zvyšuje jeho účinek a boří další tabu: ženský slovník byl hlídán a omezován citelně více než mužský.

Dekadentní dualita přístupu k ženě – oslava dárkyně života a zároveň démonizace nevyzpytatelného nebezpečí – zde přetravává v personifikaci války jako běsnící ženské bestie. Pro tuto generaci umělců je však žena především zdrojem radosti a předmětem fascinace. Celé *Tělo* je prostoupeno pokorou k rodícímu se životu a k ženě jako jeho nositelce. Obdobně zobrazuje ženu např. Rudolf Kremlíčka (*Ráno* – 1918, *Pradlena* – 1922), u Pravoslava Kotíka (*Rodinné ticho* – 1922) nebo F. V. Mokrého (*Matka* – 1922) se tělesnost, obyčejnost a posvátnost spojují se sociální tematikou v obrazech dělnických madon.

Ženské tajemství muže přitahuje, ale zároveň i dráždí, neboť nevědí, jak se ho zmocnit. V této souvislosti zavádí později psychoanalytička Karen Horneyová v reakci na „závist penisu“, definovanou Freudem, termín „závist dělohy“ (muži závidí ženám schopnost rodit děti). Mateřství má ve vitalistickém pojednání blízko k poezii, k tvorbě, zároveň tu však přetravává starý dualismus muže a ženy jako kultury a přírody. Zatímco muž je tvůrcem kulturních hodnot, žena představuje spojení s přírodou, nikoli tvůrčího ducha. V představách

Šrámkova inženýra Kotery se žena prolíná s krajinou, malíři zobrazují ženu ve společnosti zvířat nebo v komunikaci s nimi (Václav Špála: *Píseň vody* – 1919). Kotera v *Těle* uvažuje, Mářa pocítuje; jeho myšlení pod vlivem citu k ní tělesní. Žena však již není démon, jehož sexualita by byla nebezpečná. To platí u Šrámka i pro postavu nevěstky, symptomatickou pro celou evropskou modernu. Je často obávaná, neboť ohrožuje muže svým – ve skutečnosti však spíše jejich vlastním – chtíčem, zároveň je ale i vyzdvihována, neboť poruší městskou morálku. V *Těle* se objevují prostitutky dvě, Tylda je spíše obětí než nebezpečím, nechybí však ani prvek jistého obdivu ze strany její někdejší spolužačky, vdané Máni. Hned několik nevěstek zobrazuje Čapek, Kremlička maluje slavnou kurtizánou ze Zolova románu (*Nana II*, 1918).

Zvláštním tématem je pak žena při toaletě (Čapek: *Před spaním* – 1920, *Koupel nohou* – 1921; Kremlička: *Po koupeli*, Kremlička: *Cesající se žena*). Je ztělesněním „typicky ženských“ vlastností, oblíbeným malíři a sochaři i pro své formální možnosti. Motiv česání je častý i u Šrámka, jenž spojuje ženské vlasy přímo se sexualitou: „Stržené dívčí vlasy, toť jako uřezané prsy.“ Za pozornost stojí také vztah žen, zrcadel a pohledů (Kremlička: *Před zrcadlem* – 1919, Ota kar Marvánek: *U zrcadla* – 1921, Egon Schiele). Zrcadlo, v němž se žena zhliží, nemusí být přítomné jako objekt, vždy je tu však prvek tušeného pozorovatele. Žena zde není sama pro sebe, stává se „krásnou malou věcí“, objektem popisovaným v některých případech až technicistně, jako stroj (Kremlička o své modelce).

Srámek v této souvislosti vytváří typ ženy-loutky (Tyldy), panenky, s níž je nějak nakládáno (konkrétními muži či životem – „mužem s tvrdými pěstmi“). Také řada dnešních umělců pracuje s projekcí sama sebe do panenky. Zatímco žena je u Šrámka především tělem, někdy dokonce redukoványm na pohlaví, je muž založen spíše duševně, intelektuálně. Výjimku představuje fotbalista, vyličený jako krásný, silný, výbojný mladý muž plný energie, prototyp moderní krásy, rodícího se typu sportovce. Obdobný námět zachycuje Čapek na obrazech *Plavec* (1914) a *Zápasník* (1915). Jejich provedení opět koresponduje se strojovým viděním těla (podobně Čapkův *Fantomas* – 1920), s nímž souvisí také hra Karla Čapka *RUR*.

Zatímco Kremlička synteticky zpodobňuje smyslový a smyslný typ ženy, pracuje Čapek – podobně jako Srámek – se znakem; osamostatňuje a zase skládá jednotlivé tělesné fragmenty (Srámek používá nejčastěji ruce, i samotné prsty, a nohy, jimiž mnohdy charakterizuje lehkost či naopak těžkopádnost postavy, od „lehkonohého ženství“ po „dřevěné nohy“ panenky Tyldy), kombinuje je s kubizujícími motivy. Těla jsou ze stejného materiálu jako jejich okolí, takže například nábytek funguje jako jakési prodloužení těla a myslí člověka. Navzdory vší strojovosti je ale tělo všudypřítomné a rovněž genderová linie je velmi důležitá. Srámek dokáže otělesnit jakoukoli situaci, dle jedné z citovaných kritik se „jeho duše zaryvá do masa“.

Zuzana Štefková předvedla vynikající výkon, nabídla publiku řadu originálních myšlenek a neobvyklých souvislostí. Zároveň prokázala nemalou obětavost, neboť prakticky celý honorář za přednášku jí spolkla komplikovaná cesta do Sobotky. Nezbývá než ještě jednou poděkovat.

Jana Melková

Povodeň

Některá sobotecká nebezpečí je možné vyhledávat po celý rok, jinými se lze kochat jen omezenou dobu. Včera odpoledne jsme mohli zhlédnout názornou ukázkou přívalového deště – a pozorovat jeho děsivé následky.

Na dokumentační fotografii je zachycena povodňová situace v Jičínské ulici okolo druhé hodiny odpoledne. Morfologie terénu do jisté míry ovlivnila charakter proudění, jež v kraje říčního koryta přecházel z laminárního v turbulentní. Unášivá síla vodního toku přesunula množství jemnozrnného materiálu. Vyplavené částice zeminy a pylu se ve vznosu, trakcí a saltací přemístily do nižších nadmořských výšek. Tam pak při poklesu průtoku došlo k jejich akumulaci v podobě valů či výplavových vějířů, jež byly ovšem záhy poškozeny pneumatikami projíždějících vozidel. Reziduální srážková voda, zadržovaná v terénních depresích lokálního charakteru, již nyní – několik málo hodin po katastrofě – začíná podléhat evaporaci. Mizí tak poslední doklad o tom, že Sobotka protentokrát odolala...

Tereza Botlíková

Bouřlivá bojovka

Organizátorky včerejší odpolední bojovky *Putování za kamennými těly* jsou upřímně dojaty zmužitlostí účastníků tohoto happeningu. Putování totiž bylo odstartováno v časných odpoledních hodinách a vzápětí se nad Sobotkou rozoznála bouřka doprovázená maximálně vydatnou průtrží mračen. Naši borci přesto vytrvali a poezii rozběsněných živlů naopak vtělili do umění v rámci úkolu „Napište rýmované čtyřverší a použijte v něm alespoň čtyři části těla“. Pokochejte se některými plody tohoto úkolu vzniklými za rachotu hromů:

